

УДК 364-787.22-056.24

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.14>

Світлана САПІГА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, Україна, 02154

ORCID: 0000-0001-9805-5381

Scopus-Author ID: 57950623000

Лариса ОСТРОЛУЦЬКА

кандидат педагогічних наук, методист Київського міського центру соціальних служб, вул. Довженка 2, м. Київ, Україна, 03057

ORCID: 0000-0002-6732-7863

Бібліографічний опис статті: Сапіга, С., Остролуцька, Л. (2023). Особливості надання соціальних послуг людям з інвалідністю. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 115–123, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.14>

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЛЮДЯМ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу землю, запровадження воєнного стану в Україні стало величезним викликом для системи. Сутність соціальних послуг полягає в тому, що вони надаються людям, які опинились у біді і не можуть самотійно з цим впоратись. Шкода, у тому числі психологічна, матеріальна, фізична, що завдана війною, бойовими діями, тимчасовою окупацією є одним із чинників, який негативно впливає на життя людини, сім'ї, особливо сім'ї, де проживає людина з інвалідністю.

Метою статті є схарактеризувати особливості надання соціальних послуг людям з інвалідністю. В статті визначено дії та особливості надання соціальних послуг, які спрямовані на профілактику складних життєвих обставин (соціальна профілактика), подолання таких обставин (соціальна підтримка) або мінімізацію їх негативних наслідків (соціальне обслуговування) для осіб/сімей, які в них перебувають. Уточнено умови, категорії осіб з інвалідністю, яким можуть надаватись послуги та порядок організації надання соціальних послуг людям з інвалідністю. Визначено напрями роботи фахівців соціальної сфери для подолання складних життєвих обставин, пов'язаних з інвалідністю, які спрямовані на покращення якості життя, стану здоров'я людей з інвалідністю, розвиток людини з інвалідністю в різних сферах життя, нормалізацію функціонування сім'ї, в якій проживає людина з інвалідністю.

Ключові слова: соціальні послуги, людина з інвалідністю, соціальна профілактика, соціальна підтримка, соціальне обслуговування, складні життєві обставини.

Svitlana SAPIHA

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer Social Pedagogy and Social Work Department, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, I. Shamo Boulevard, 18/2, Kyiv, Ukraine, 02154

ORCID: 0000-0001-9805-5381

Scopus-Author ID: 57950623000

Larisa OSTROLUTSKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Methodist of the Kyiv City Center of Social Services, 2 Dovzhenka str., Kyiv, Ukraine, 03057

ORCID: 0000-0002-6732-7863

To cite this article: Sapiha, S., Ostrolutska, L. (2023). Osoblyvosti nadannia sotsialnykh posluh liudiam z invalidnistiu [Features of providing social services to people with disabilities]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 115–123, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.14>

FEATURES OF PROVIDING SOCIAL SERVICES TO PEOPLE WITH DISABILITIES

The full-scale invasion of the Russian Federation on our land, the introduction of martial law in Ukraine became a huge challenge for the system. The essence of social services is that they are provided to people who are in trouble and cannot cope with it on their own. Damage, including psychological, material, physical, caused by war, hostilities, temporary occupation is one of the factors that negatively affects the life of a person, a family, especially a family where a person with a disability lives.

The purpose of the article is to characterize the features of providing social services to people with disabilities. The article defines the actions and features of the provision of social services, which are aimed at preventing difficult life circumstances (social prevention), overcoming such circumstances (social support) or minimizing their negative consequences (social service) for individuals/families who are in them. The conditions, categories of persons with disabilities who can be provided with services and the procedure for organizing the provision of social services to persons with disabilities have been specified. The areas of work of social sector specialists to overcome difficult life circumstances related to disability are determined, which are aimed at improving the quality of life and health of people with disabilities, development of people with disabilities in various spheres of life, normalization of the functioning of the family in which a person with a disability lives.

Key words: social services, a person with a disability, social prevention, social support, difficult life circumstances.

Постановка проблеми. З часів незалежності триває реформування соціальної сфери, формується і реформується система соціальних послуг. На сучасному етапі розвитку Україна вирішує завдання з підвищення рівня доступності та забезпечення прав осіб з інвалідністю, інтеграції осіб з інвалідністю в суспільне життя, усунення дискримінації за ознакою інвалідності; подолання бідності серед осіб з інвалідністю; сприяння працевлаштуванню осіб з інвалідністю та забезпечення їх конкурентоспроможності на відкритому ринку праці. Досягнути цих цілей допомагає комплексний підхід, який складається зі створення системи раннього втручання, соціальних послуг особам з інвалідністю, реабілітації на рівні громади, забезпечення соціальних гарантій, впровадження інклюзивної освіти, зайнятості і працевлаштування, створення умов доступності до всієї інфраструктури суспільства, створення рівних можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми життєдіяльності та добробуту людей з інвалідністю були об'єктом дослідження багатьох учених. Сучасні концептуальні засади та розвиток теорій соціальної роботи вивчає Т. Семигіна (2021). Праці О. Чуйко (2015) присвячені вивченню теоретичних засад зі створення інклюзивного середовища та соціальної реабілітації. Ж. Петрочко (2017) у своїх роботах розкриває особливості соціальної роботи із вразливими категоріями населення, зокрема із сім'ями з дітьми з інвалідністю. Розвитку центрів реабілітації дітей та молоді з інвалідністю, присвячені роботи Л. Остролуцькою (2021).

Питання комплексної реабілітації людей з інвалідністю та соціального обслуговування в спеціальних реабілітаційних установах були об'єктом дослідження М. Бук. (2020). Проблеми інтеграції людей з інвалідністю у сучасне українське суспільство та пошук шляхів і форм взаємодії соціальних інститутів стали предметом досліджень О. Фудорової (2009). Основні засади зі створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю виробили Т. Кочубей та Н. Левченко (2021).

Мета статті. Охарактеризувати особливості організації надання соціальних послуг людям з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Правовий підхід в соціальній роботі наголошує, що людина з інвалідністю має право на особисту свободу, приватне та сімейне життя, захист від принижуючого гідність видів звернень та спілкування. Загальна мета всіх видів втручання, відповідно до ст. 19 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, – це повне включення та залучення особи з інвалідністю в усі сфери життя суспільства. Три ключові компоненти цього процесу – це можливість вибору та автономність; доступність до послуг та об'єктів загального користування; персональна допомога для повного включення в місцеву громаду. Суть ст. 19 більша чим сума всіх прав людини складається в недопущенні соціальної ізоляції людей з інвалідністю та втрати ними контролю над своїм життям, лише із-за того, що вони потребують допомоги. Реалізація цих завдань складається не лише з вивчення та усунення бар'єрів, які заважають повному включенні

людей з інвалідністю в суспільство, а й у доступі до персональної допомоги і ведення ними того способу життя, яке обирають самі, і яке притаманне в певній громаді (Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю, 2009).

Інвалідність в Україні, за нормативними документами, є одним із чинників, яка може призвести до складних життєвих обставин і буде підставою для надання соціальних послуг (Про соціальні послуги, 2019).

Соціальні послуги – це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин (соціальна профілактика), подолання таких обставин (соціальна підтримка) або мінімізацію їх негативних наслідків (соціальне обслуговування) для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі/сім'ї можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг. При цьому складними життєвими обставинами визнаються такі, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/ сім'я не може подолати самотійно (Про соціальні послуги, 2019). Повний перелік соціальних послуг визначений в Класифікаторі соціальних послуг, окремими наказами Міністерства соціальної політики України, затверджено Державні стандарти надання соціальних послуг.

Соціальною профілактикою в питаннях інвалідності вважають соціальні послуги з інформування, консультування, соціальної профілактики (табл. 1). Важливим компонентом соціальної роботи є просвітницька робота в громаді з подолання стигми інвалідності, просування ідей доступності.

Соціальною підтримкою для осіб з інвалідністю відповідно до потреб особи чи членів сім'ї є представництво інтересів, соціальний супровід, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція, посередництво (медіація), натуральна допомога (табл. 2). Важливим компонентом є розвиток індивідуальних соціальних навичок вирішення щоденних життєвих проблем і самотійне життя в громаді, залучення осіб з інвалідністю до соціального, культурного, політичного життя.

Соціальним обслуговуванням для дітей з інвалідністю є супровід під час інклюзивного навчання, догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних, денний догляд; для осіб з інвалідністю: підтримане проживання, догляд вдома, переклад жестовою мовою, фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються у кріслах колісних, порушення зору (табл. 3). Важливим компонентом є допомога в підтриманні якості життя, ведення активного соціального життя, максимальне збереження самотійності людини.

Кризові послуги надаються з *екстреного втручання та надання притулку*. Важливим компонентом є підтримка під час кризи і допомога у вирішенні актуальних питань з повернення до нормалізації життя. Особливостями екстреного (кризового) втручання є: психологічна допомога (консультування, підтримка, діагностика, консультування, корекція, психотерапія, реабілітація); надання інформації з питань соціального захисту населення; допомога в організації взаємодії з іншими фахівцями та службами;

Таблиця 1

Соціальні послуги спрямовані на соціальну профілактику в питаннях інвалідності

Соціальна послуга	Особливості надання послуги
Консультування	- допомога в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу із складної життєвої ситуації; - психологічне консультування; - сприяння в отриманні правової допомоги тощо.
Інформування	- отримання інформації з питань соціального захисту населення; - переліку та адрес надавачів соціальних послуг; - умов їх отримання; - тарифи на платні соціальні послуги тощо.
Соціальна профілактика	- організація навчання та просвіти; - довідкові послуги; - розроблення та розповсюдження рекламно-інформаційних матеріалів щодо надання соціальних послуг

Таблиця 2

Соціальні послуги спрямовані на соціальну підтримку осіб з інвалідністю

Соціальна послуга	Особливості надання послуги
Представництво інтересів	- ведення переговорів від імені отримувача соціальних послуг; - допомога в оформленні або відновленні документів; - сприяння в реєстрації місця проживання або перебування; - допомога у розшуку рідних та близьких, відновленні родинних та соціальних зв'язків; - сприяння у забезпеченні доступу до ресурсів і послуг за місцем проживання/ перебування тощо
Соціальний супровід	- обстеження, оцінка потреб, визначення шляхів вирішення основних проблем; - складання індивідуального плану соціального супроводу; - залучення отримувача послуги до виконання індивідуального плану соціального супроводу; - оцінка результатів виконання індивід. плану соціального супроводу; регулярні зустрічі тощо
Соціальна адаптація	- допомога в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу із складної життєвої ситуації; - залучення отримувача послуг до вирішення власної складної життєвої ситуації; - надання інформації з питань соціального захисту населення; - навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь, соціальної компетенції; - сприяння працевлаштуванню тощо.
Соціальна інтеграція та реінтеграція	- розвиток, формування та підтримка соціальних навичок; - допомога в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу із складної життєвої ситуації; - залучення отримувача послуг до вирішення власної складної життєвої ситуації; - надання інформації з питань соціального захисту населення; - представництво інтересів тощо.
Посередництво (медіація)	- допомога у врегулюванні конфліктів; - ведення переговорів; - опрацювання шляхів та умов розв'язання конфлікту
Натуральна допомога	Надання натуральної допомоги (пошиття одягу, ремонт одягу, ремонт взуття, перукарські послуги, прання білизни та одягу, ремонтні роботи, обробіток присадибної ділянки, косіння трави біля будинку, рубання та розпилювання дров, косметичне, вологе, генеральне прибирання)

Таблиця 3

Соціальні послуги спрямовані на соціальне обслуговування людей з інвалідністю

Соціальна послуга	Особливості надання послуги
1	2
Супровід під час інклюзивного навчання	Надання допомоги дітям з особливими освітніми потребами під час перебування в закладах дошкільної та загальної середньої освіти.
Догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних	- Забезпечення умов для проживання, наближених до сімейних (забезпечення харчуванням, одягом, взуттям, твердим і м'яким інвентарем, ведення домашнього господарства, організація дозвілля тощо), - формування та підтримка навичок самообслуговування.
Денний догляд, догляд вдома	Допомога: - в самообслуговуванні (дотримання особистої гігієни, рухового режиму, годування), - у пересуванні в побутових умовах, - у веденні домашнього господарства (закупівля і доставка продуктів харчування, ліків та інших товарів, приготування їжі, косметичне прибирання житла, оплата комунальних платежів, прання білизни, дрібний ремонт одягу)

1	2
Підтримане проживання	- надання місця для проживання; - навчання, розвиток та підтримка навичок самостійного проживання; - допомога в організації розпорядку дня; - організація медичного патронажу; - допомога у веденні домашнього господарства (закупівля і доставка продуктів харчування, ліків та інших товарів, приготування їжі, косметичне прибирання тощо).
Переклад жестовою мовою	Переклад жестовою мовою (у тому числі з використанням знакових систем) та словесною мовою під час відвідування особами з інвалідністю з порушеннями слуху органів державної влади та місцевого самоврядування, установ, організацій і закладів, при купівлі товарів, робіт і послуг
Фізичний супровід людей з інвалідністю	Фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору

представництво інтересів, корекція сімейних стосунків; допомога в отриманні безплатної правової допомоги; організація надання невідкладної медичної допомоги; організація надання притулку.

Послуга надання притулку включає в себе: надання ліжко-місця з комунально-побутовими послугами; забезпечення твердим, м'яким інвентарем, одягом, взуттям, харчуванням; створення умов для здійснення санітарно-гігієнічних заходів, дотримання особистої гігієни; сприяння у створенні умов для здобуття дітьми освіти з урахуванням рівня їх підготовки тощо.

Окремими послугами є послуги *раннього втручання і соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами*. Раннє втручання – міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку (від народження до 4 років), у яких є порушення в розвитку, підвищені якості життя сім'ї. В послугу входять супровід сімей, підтримка у подоланні кризи, допомога родині у розвитку життєво необхідних умінь і навичок дитини, покращення взаємодії житини з членами родини і соціумом. Система раннього втручання формується в системі охорони здоров'я, соціальної політики за ініціативи батьківського громадського сектору.

Соціальна послуга з соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами складається з навчання, формування, розвитку і підтримки соціально-побутових навичок; психологічної підтримки; соціокультурного розвитку; допомога в отриманні засобів технічної реабілітації і навчання користування ними; інформаційне забезпечення.

Для отримання соціальних послуг необхідно звернутися з усною чи письмовою заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення за місцем проживання чи перебування громадянина або Центру надання адміністративних послуг. Спеціалісти відповідного структурного підрозділу з залученням фахівця соціальної роботи проаналізують потреби і документи заявника, і в разі позитивного рішення направлять до відповідного надавача соціальних послуг.

Соціальні послуги можуть надаватися: за рахунок бюджетних коштів; з установленням диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг; за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб відповідно до законодавства. Порядок організації надання соціальних послуг затверджено постановою КМУ «Про організацію надання соціальних послуг» (2020), в якому визначено особи/сім'ї, які належать до складних життєвих обставин і не можуть самостійно подолати негативний вплив обставин, зумовлених таким чинником як інвалідність.

Цим же нормативним документом визначені особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапити до складних життєвих обставин через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх факторів, пов'язаних з інвалідністю або хворобам: сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки; сім'ї, у яких виховуються діти з інвалідністю, та сім'ї з дітьми, у яких батьки мають інвалідність; сім'ї, діти з яких перебувають у закладах інституційного

догляду та виховання; жінки, які виявили намір відмовитися від новонародженої дитини (в тому числі із-за інвалідності новонародженої дитини).

Якщо особа за станом здоров'я не спроможна самостійно прийняти рішення про необхідність надання їй соціальних послуг, законний представник такої особи зобов'язаний подати заяву, уповноважена особа органу опіки та піклування – повідомлення з рішенням органу опіки та піклування про надання соціальних послуг (Про організацію надання соціальних послуг, 2020). Разом з тим за сприянням громадського руху в Україні відбуваються процеси впровадження визнання недієздатності особи за міжнародними правовими нормами: визначення відповідної сфери недієздатності. Комітет ООН з питань інвалідності рекомендує Україні впроваджувати підтримане прийняття рішень для осіб, які мають ментальну і інтелектуальну інвалідність.

Крім того, є окремих нормативний документ, який визначає порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які мають інтелектуальні та/або психічні порушення (Про організацію надання соціальних послуг, 2020). В документі зазначені механізми надання соціальних послуг, зокрема «догляд вдома».

На отримання безкоштовних соціальних послуг мають право: діти з інвалідністю; особи з інвалідністю I групи; особи з інвалідністю (крім осіб з інвалідністю I групи), особам похилого віку, середньомісячний сукупний дохід яких перевищує два прожиткових мінімуми, але не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб, соціальні послуги надаються з установами диференційованої плати відповідно до законодавства; особи з інвалідністю (крім осіб з інвалідністю I групи), особам похилого віку, середньомісячний сукупний дохід яких перевищує чотири прожиткових мінімуми, соціальні послуги надаються за рахунок особи з інвалідністю, особи похилого віку чи третіх осіб.

Крім того, для забезпечення комплексності допомоги фахівцю соціальної роботи слід враховувати, що соціальний захист осіб з інвалідністю полягає у пенсійному забезпеченні, отриманні пільг, нарахування компенсаційних та державних допомог, санаторно-курортному

лікуванні, наданні реабілітаційних заходів, забезпеченні допоміжними засобами реабілітації, автотранспортом. При потребі особі, яка потребує стороннього догляду встановлюється опіка.

Подолання складних життєвих обставин, пов'язаних з інвалідністю спрямовують на покращення якості життя, стану здоров'я людей з інвалідністю, всебічний розвиток людини з інвалідністю в різних сферах життя, нормалізацію функціонування сім'ї, в якій проживає людина з інвалідністю.

Розглянемо особливості здійснення соціальної роботи за даними напрямками покращення і подолання складних життєвих обставин, які представлені в таблиці 4.

Соціальні послуги спрямовані на покращення якості життя здійснюється за напрямками, визначеними ВООЗ про складові якості життя: фізичні, психологічні, ступінь незалежності, життя в суспільстві, довкілля, особистість і особисті переконання. Вони мають бути спрямовані на можливість вибору (підтримане прийняття рішень); служби персональної підтримки для тих, хто цього потребує; інклюзивні послуги на дому; важливою є доступність людей з інвалідністю до системи послуг, які повинні бути орієнтовані на самостійність людей з інвалідністю.

Для покращення стану здоров'я людей з інвалідністю соціальні послуги повинні бути спрямовані на профілактику інвалідності, пропаганду здорового способу життя. Важливим аспектом є доступність осіб з інвалідністю до державних програм медичних послуг.

Соціальні послуги, які спрямовані на розвиток самостійності та незалежності людини з інвалідністю у всіх сферах життя включають такі напрями: особисто-орієнтоване планування з врахуванням, що важливо для людини з інвалідністю; розвиток стосунків в послугах «орієнтованими на людину», а не на установу; залучення людини до соціальних систем (допомога у визначенні своїх потреб, бажань, цілей); наявність послуги «персональний асистент», підтримане проживання/ самостійне проживання; планування альтернативного майбутнього людини з інвалідністю для підвищення якості її життя.

Для нормалізації функціонування сім'ї, в якій проживає особа з інвалідністю соціальні

**Напрями роботи з подолання складних життєвих обставин людей з інвалідністю
в процесі надання соціальних послуг**

Спрямування соціальних послуг на:	Напрями роботи
Покращення якості життя	<ol style="list-style-type: none"> 1. Втручання здійснюється за напрямками, визначеними ВООЗ про складові якості життя: фізичні, психологічні, ступінь незалежності, життя в суспільстві, довкілля, особистість і особисті переконання. 2. Можливість вибору (підтримане прийняття рішень); служби персональної підтримки для тих, хто цього потребує; інклюзивні послуги на дому; доступність і розумні пристосування. 3. Розробка механізмів залучення і включення осіб з інвалідністю в життя суспільства. 4. Залучення до місцевої спільноти: самостійне проживання; доступ до системи послуг і об'єктів колективного користування; контроль якості послуг; послуги, які орієнтовані на самостійність людей з інвалідністю; доступ до інструментів правової допомоги (без третіх осіб); правосуб'єктність; чи отримують сім'ї підтримку (дитинство, підлітковий вік, молодість, дорослість, похилий вік) в охороні здоров'я, освіті, системі працевлаштування, відпочинку, сімейного життя; послуги в навчальних закладах; фінансування центрів (послуг) на рівні громади.
Покращення стану здоров'я	<ol style="list-style-type: none"> 1. Профілактика інвалідності 2. Доступ до державних програм медичних послуг 3. Пропаганда здорового способу життя
Розвиток людини з інвалідністю у всіх сферах життя	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гармонійний розвиток у всіх сферах: соціальна, емоційна, фізична, когнітивна. 2. Особисто-орієнтоване планування з врахуванням, що важливо для людини; 3. Розвиток стосунків в послугах «орієнтованими на людину», а не на установу; 4. Залучення людини до соціальних систем; 5. Наявність послуги «персональний асистент», підтримане проживання/ самостійне проживання; 6. Планування альтернативного майбутнього; 7. Підвищення якості життя.
Нормалізація функціонування сім'ї	<ol style="list-style-type: none"> 1. Налагодження контакту спеціаліста з членами сім'ї. 2. Оцінка потреб, планування, реалізація плану надання послуги (втручання), оцінка і моніторинг. 3. Сімейні системи, структура сім'ї, культура сім'ї, життєвий цикл сім'ї, етапи розвитку сім'ї, копінг-стратегії батьків дітей з інвалідністю. 4. Робота з дисфункціональною сімейною динамікою з метою збалансувати ресурси і проблеми сім'ї. 5. Реабілітаційна культура сім'ї та реабілітаційна активність. 6. Ставлення до інвалідності дитини /члена сім'ї з інвалідністю; етапи прийняття інвалідності членами родини. 7. Методи роботи з сім'єю та сімейноцентрикований підхід. 8. Залучення сім'ї, де проживає особа з інвалідністю до життя в громаді.

послуги повинні бути направлені на оцінку потреб, планування, реалізацію плану надання послуги (втручання); робота фахівця повинна бути направлена на роботу з дисфункціональною сімейною динамікою з метою збалансувати ресурси і проблеми сім'ї. Важливим аспектом в роботі фахівця з родиною є реабілітаційна культура та реабілітаційна активність сім'ї, де проживає людина з інвалідністю; ставлення до інвалідності дитини /члена сім'ї з інвалідністю, прийняття інвалідності членами родини; залу-

чення сім'ї, де проживає особа з інвалідністю до життя в громаді.

Висновки. Сучасна система соціальних послуг в Україні, яка впроваджується з 2020 року, постійно доопрацьовується і в питаннях інвалідності потребує доопрацювання відповідно міжнародних вимог і правової моделі. В той же час, за міжнародними підходами, соціальні послуги є важливим компонентом для включення людини з інвалідністю в життя громади, можливістю нею вести само-

стійне життя і потребують надання протягом життя. Також, соціальних послуг, підтримки і втручання потребують члени родини особи з інвалідністю, що є профілактикою можливої майбутньої інституалізації.

Організуючи соціальну роботу для людей з інвалідністю фахівцям із соціальної роботи необхідно дуже виважено підходити до прийняття рішень про надання соціальних послуг. А саме, ґрунтовно вивчати ситуацію кожної людини, її проблеми, працювати лише

в тісному контакті з людиною, максимально залучаючи її до вирішення власних проблем, працювати на договірних відносинах з людиною, з врахуванням її прав, можливостей та ресурсів. Важливим аспектом впровадження соціальних послуг є їх спрямування на: покращення якості життя, стану здоров'я людей з інвалідністю, розвиток людини з інвалідністю в різних сферах життя, нормалізацію функціонування сім'ї, в якій проживає людина з інвалідністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бук М. Соціальне обслуговування осіб з інвалідністю в реабілітаційних установах України. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2020. № 9. С. 82–89. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.15>.
2. Кочубей Т. Д., Левченко Н. В. Загальні засади створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю. *Social Work and Education*. 2021. № 8(2). С. 204–214.
3. Остролуцька Л. І. Розвиток центрів реабілітації дітей та молоді з інвалідністю в Україні (90-ті рр. XX – початок XXI століття) дисертація на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. спец. 13.00.05 – соціальна педагогіка ; Київський університет імені Бориса Грінченка. 2021. 326 с.
4. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України №587 від 01.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
5. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї: Закон України № 1767-VI від 16.12.09. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
6. Про соціальні послуги: Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
7. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.
8. Сучасні теорії соціальної роботи: Антологія / упоряд. Т. Семігіна. Київ: Акад. пр., соц. відносин і туризму. 2021. 160 с. URL: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14305931>
9. Фудорова О. М. Інтеграція осіб з обмеженими можливостями в соціум через механізми університетської освіти. *Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2009. № 23. С. 269–273
10. Чуйко О. В. Соціальна реабілітація: підходи до змістових характеристик процесу. *Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки*: Зб. наук. праць КНУ імені Тараса Шевченка. 2015. № 4(29). С. 181–188.

REFERENCES:

1. Buk M. (2020). *Sotsialne obsluhovuvannia osib z invalidnistiu v rehabilitatsiinykh ustanovakh Ukrainy*. [Social services for persons with disabilities in rehabilitation institutions of Ukraine]. *Entrepreneurship, Economy and Law* 2020. № 9. 82–89. Retrieved from <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.15>.
2. Kochubei T. D., Levchenko N. V. (2021). *Zahalni zasady stvorennia bezbar'ernihoho seredovyshcha dlia liudei z invalidnistiu*. [General principles of creating a barrier-free environment for people with disabilities]. *Social Work and Education*. 2021. 8 (2). 204–214. [in Ukrainian].
3. Ostrolutska, L. I. (2021). *Rozvytok tsestriv rehabilitatsii ditei ta molodi z invalidnistiu v Ukraini (90-ti rr. XX – pochatok XXI stolittia)*. [Development of rehabilitation centers for children and youth with disabilities in Ukraine (1990 – beginning of the 21st century)]. Dissertation for obtaining a scientific degree PHD, specialty 13.00.05 – social pedagogy; Kyiv University named after Borys Grinchenko. 326. [in Ukrainian].
4. Pro orhanizatsiiu nadannia sotsialnykh posluh (2020). [On the organization of the provision of social services]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 587 dated 01.06.2020. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
5. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro prava osib z invalidnistiu i Fakultatyvnoho protokolu do nei (2009). [On the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the Optional Protocol to it]. Law of Ukraine, No. 1767-VI dated 16.12.09. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
6. Pro sotsialni posluhy (2019). [On social services] Law of Ukraine, No. 2671-VIII dated January 17, 2019. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.

7. Sotsialna robota z vrazlyvymy simiamy ta ditmy : posib. u 2-kh ch.; Ch. I. Suchasni oriientyry ta kliuchovi tekhnologii [*Social work with vulnerable families and children: a guide. in 2 parts.; Part. I. Modern landmarks and key technologies*]. Z. P. Kiyanytsa, Zh. V. Petrochko. K.: OBNOVA KOMPANI, 2017. 256. [in Ukrainian].

8. Suchasni teorii sotsialnoi roboty: Antolohiia [*Modern theories of social work: Anthology*]. Comp. by T. Semigin. Kyiv: Acad. pr., social relations and tourism. 2021. 160 Retrieved from <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14305931>

9. Fudorova O. M. (2009). *Intehratsiia osib z obmezhenymy mozhyvostiamy v sotsium cherez mekhanizmy universytetskoï osvity* [*Integration of persons with disabilities into society through the mechanisms of university education*]. Sociological research of modern society: methodology, theory, methods. 2009. No. 23. 269–273. [in Ukrainian].

10. Chuyko O. V. *Sotsialna rehabilitatsiia: pidkhody do zmistovykh kharakterystyk protsesu* [*Social rehabilitation: approaches to content characteristics of the process*]. Actual problems of sociology, psychology and pedagogy: Collection. of science works of Taras Shevchenko KNU. 2015. No. 4(29). 181–188. [in Ukrainian].